

Отже, у випадку збройних конфліктів, можна зробити висновок, що незалежно на відмінності в регулюванні норм міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права, вони доповнюють та зміцнюють один одного. Права людини мають бути захищені в рівній мірі незалежно від мирного часу, чи збройного конфлікту і необхідно, що б міжнародне право прав людини продовжувало діяти в ситуаціях збройного конфлікту з урахуванням тих випадків, коли міжнародне гуманітарне право застосовується як *lex specialis*.

Список використаних джерел:

1. Організація Об'єднаних Націй. Електронний ресурс: <https://news.un.org/ru/story/2016/02/1280961>
2. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навчальний посібник. К. : Видавництво «ФОРМ» Голембовська О. О., Київ, 2018. 208 с.
3. Human Rights Committee General Comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life. Advance unedited version CCPR/C/GC/36, 30 October 2018. URL: [https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared %20Documents/1_Global/CCPR_GC_36_8785_E.pdf](https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_GC_36_8785_E.pdf)

Ключові слова: права людини, міжнародний захист прав людини, міжнародне гуманітарне право, збройний конфлікт, міжнародний договір.

Key words: human rights, international protection of human rights, international humanitarian law, armed conflict, international treaty.

КРИВОЛАПОВ БОГДАН МИХАЙЛОВИЧ

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри міжнародного приватного права Навчально-наукового
Інституту міжнародних відносин, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

1. Захист культурних цінностей під час збройних конфліктів сьогодні є вкрай актуальним для України. Агресія Російської Федерації створила багато проблем, пов'язаних із розкраданням, привласненням культурних цінностей, знищенням пам'яток культури.

2. Дослідженням проблеми захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів займалися такі представники вітчизняної науки міжнародного права як В. Акуленко, М. Богуславський, К. Бусол, Д. Коваль і ряд інших науковців.

3. Основним міжнародно-правовим документом, який регулює захист культурних цінностей під час збройних конфліктів є Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного

конфлікту 1954 року (далі Гаазька конвенція) та протоколи до неї. Також деякі положення передбачені в Гаазькій конвенції 1907 року про закони і звичаї війни на суходолі та додатку до неї та в Додатковому протоколі до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів. На думку деяких дослідників Гаазької конвенції і протоколів до неї, положення Першого протоколу не мають якогось суттєвого ефекту та є «занадто базовими» [3, с. 138]. Важливим досягненням було прийняття у березні 1999 року Другого протоколу до Гаазької конвенції. Цей протокол важливий тим, що до нього включені положення про кримінальну відповідальність за порушення норм про захист культурних цінностей. На думку професора Акуленка, значення цього протоколу полягає в тому, що він закликає держави вживати необхідних заходів щодо захисту культурних цінностей у мирний час щоб забезпечити їх належну охорону під час збройного конфлікту [2, с. 119]. Україна приєдналась до Другого Протоколу 30 квітня 2020 року [8].

4. Міністерство культури та інформаційної політики зафіксувало 367 злочинів російських окупантів проти української культурної спадщини, серед яких щонайменше 42 меморіальних пам'ятники на честь історичних особистостей та подій 19–20 початку століття; 29 будівель та комплексів музеїв і заповідників; 74 споруди будинків культури, театрів, бібліотек, 116 пам'ятників архітектури та містобудування; 133 релігійні споруди, серед яких є пам'ятники архітектури [6]. Маріупольська міська рада повідомила про викрадення та вивезення в Донецьк більше 2 тисяч унікальних експонатів з музеїв Маріуполя, серед яких оригінальні роботи Архипа Куїнджі та Івана Айвазовського, стародавні ікони та унікальний рукописний сувій Тори, виготовлене венеційською типографією для маріупольських греків Євангеліє 1811 року та більше 200 медалей з музею медальєрного мистецтва Харабета [7].

5. Абсолютно очевидним є порушення Російською Федерацією Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 року і протоколів до неї. Ця конвенція застосовується до будь-якого збройного конфлікту, чи то офіційно проголошена (оголошена) війна, чи будь-який локальний конфлікт, громадянська війна чи антитерористична операція [5]. Крім того, Російська Федерація порушила ст. 56 Гаазької конвенції 1907 року про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі, згідно якого власність муніципалітетів, релігійних, благодійних, освітніх, мистецьких і наукових установ, навіть якщо вона належить державі, визнається як приватна власність. Будь-яке захоплення, знищення чи навмисне пошкодження установ такого типу, історичних пам'яток, творів мистецтва та науки забороняється та повинно підлягати судовому переслідуванню [1]. Країна-агресор також порушила пп. а) та с) ст. 53 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I, від 8 червня 1977 року), за яким забороня-

ється здійснювати будь-які ворожі акти, спрямовані проти історичних пам'яток, творів мистецтва або місць відправлення культів, які є культурною або духовною спадщиною народів та робити їх об'єктами репресалій [4].

Враховуючи все вищеназване, можна зробити такі висновки та пропозиції:

Події, які мали місце за останні три місяці в Україні, свідчать про неодноразове порушення країною-агресором Гаазької конвенції 1954 року і двох додаткових протоколів до неї та інших міжнародних договорів.

За масове знищення пам'ятників архітектури та містобудування, заподіяння серйозної шкоди культурним цінностям мають бути застосовані санкції, які передбачені в главі 4 Другого протоколу, в тому числі і особиста кримінальна відповідальність.

Україні необхідно вжити всіх заходів для повернення незаконно вивезених культурних цінностей та вимагати притягнення до відповідальності винних у навмисному пошкодженні об'єктів культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 05.06.2022).
2. Акуленко В. І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України / Віктор Іванович Акуленко. – Київ: ЮСТІНІАН, 2013. – 608 с.
3. Бусол К. І. Ефективність механізму захисту культурних цінностей за Гаазькою конвенцією 1954 р. та двома протоколами до неї / К. І. Бусол // Актуальні проблеми політики. – 2014. – № 51 – С. 134–140.
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_199/para01#01 (дата звернення: 05.06.2022).
5. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_157 (дата звернення: 05.06.2022).
6. МКІП продовжує фіксувати воєнні злочини росіян проти культурної спадщини. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7195.html> (дата звернення: 05.06.2022).
7. Окупанти викрали та вивезли в Донецьк експонати з музеїв Маріуполя. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/28/novyna/suspilstvo/okupanty-vykraly-ta-vyvezly-doneczk-eksponaty-muzeyiv-mariupolya> (дата звернення: 05.06.2022).
8. Про приєднання України до Другого протоколу до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року

від 30 квітня 2020 року № 58. Дата оновлення: 31.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-20#n2> (дата звернення: 05.06.2022).

Ключові слова: культурні цінності, міжнародно-правовий захист, Гаазька конвенція, збройний конфлікт.

Key words: cultural values, international legal protection, the Hague Convention, the Second Protocol, armed conflict.

ЦИБУЛЬСЬКА ОЛЬГА ЮРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

МІЖНАРОДНЕ СПАДКОВЕ ПРАВО: АКТУАЛЬНИЙ ВЕКТОР ДОСЛІДЖЕННЯ

Визначальні ідеї римського приватного права, що зародилися за часів римської державності, були збереженні та стали своєрідним фундаментом спадкового права всіх сучасних європейських держав.

Спадкування займає важливе місце в системі переходу майна за цивільним законодавством будь-якої держави, в тому числі й України. Разом із тим, соціальні, економічні та політичні чинники стали підставою для існування певних розбіжностей при спадкуванні в кожній державі окремо, незалежно від її приналежності до тієї чи іншої правової сім'ї.

Доцільним є відзначити, що в умовах глобального переміщення населення України за її межі, що викликане подіями, пов'язаними з воєнною операцією на території нашої держави, з часом відбуватиметься збільшення життєвих обставин, коли доведеться бути учасником міжнародних спадкових правовідносин.

В Україні міжнародне спадкове право регулюється, в першу чергу, Законом України «Про міжнародне приватне право» (далі – Закон), а саме розділом X, що містить колізійні норми в сфері спадкування [1].

Окрім зазначеного Закону між нашою державою та іншими державами укладена низка міжнародних договорів про правову допомогу, зокрема:

- Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24.05.1993 р. [2];
- Договір між Україною і Литовською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 07.07.1993 р. [3];